

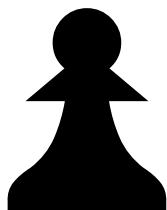
ROZEHRANÝ ŽIVOT

LUBOMÍR KAVÁLEK
JAN NOVÁK

ROZEHŘANÝ ŽIVOT

**LUBOMÍR KAVÁLEK
JAN NOVÁK**

ARGO

© Lubomír Kaválek – heirs, Jan Novák, 2023

© Argo, 2023

ISBN 978-80-257-4107-8

1

SVĚT GAMBITŮ

INTUICE

Sirény zahoukaly a lidi v našem domě pospíchali ze svých bytů do sklepa. Byl chladný den, 14. února 1945, kterému se později bude říkat Škaredá středa. Na Prahu měly za chvíli padat z nebe bomby.

Maminka tohle houkání většinou nebrala na vědomí, často se jednalo o plané popluchy, ale ten den mě z nějakého důvodu popadla a běžela se schovat s ostatními. Nálet trval pět minut, ale za tu dobu stačilo přes šedesát amerických letadel shodit na město 150 tun výbušnin. Zabily více než sedm set lidí, ale já s maminkou jsme mezi nimi zázračně nebyli, ačkoliv silná tlaková vlna rozbila okna v celém našem domě – když jsme se s maminkou vrátili ze sklepa, našla v mé postýlce samé střepy.

To bylo poprvé a naposled, kdy jsem zažil opravdovou válku, ale ani nevím, jestli jsem si to vůbec uvědomil. Byl mi rok a půl a v tom věku si toho člověk ještě moc nepamatuje. Teprve později jsem si všiml, že v ulicích kolem nás zeje několik děr po vybombardovaných domech.

Maminka mi nikdy nedokázala vysvětlit, proč se na Škaredou středu najednou rozhodla seběhnout do sklepa a co ji tam hnalo tak, že skákala dolů po dvou a třech schodech, aby to stihla, ale člověk někdy dělá věci, které najednou dělat musí, a vůbec neví proč.

Všechno to mohlo dopadnout úplně jinak. Původním terčem spojeneckých letounů byly Drážďany, jejichž ničení bylo zahájeno den předtím, ale nad Saskem ležela deka mraků a nad Prahou bylo jasno. Anebo se později taky říkalo, že nálet způsobila navigační chyba v americkém štábu v Holandsku, že někdo pohnul jedním koncem pravítka na mapě o pár centimetrů dál, a poslal bombardéry o pár set kilometrů na jih.

Ať už to bylo, jak chtělo, bomby si za války moc nevybírají. Když v jižním Londýně 27. června 1944 zahoukaly sirény, Věra Menčíková to měla do veřejného protiletectvého krytu přes ulici. Většinou tam před nálety chodila, ale ten den zůstala s celou rodinou doma, kde je našla německá bomba. Mistryni světa v šachu tehdy bylo 38 let.

Všechno to vypadá jako náhoda. Někde svítí slunce, když jinde prší, někdo ani nepřejde ulici, když jiný zničehonic pádí do sklepa, někdo pohne pravitkem a někdo jiný to přežije, protože najednou něco tuší a vůbec neví proč.

LÉTÁM

Konec války se bouřlivě oslavoval. Náš tatínek ho oslavil tím, že mě chytil za jednu ruku, zakřičel „Seš letadlo!“ a seběhl se mnou ze třetího patra do přízemí. Když jsem konečně přistál, měl jsem vykloubené rameno a musel jsem na šest neděl do sádry.

Opravdovým letadlem jsem letěl poprvé nad Hronovem, kde se tatínek narodil. Tehdy se věřilo, že se tím vyléčí černý kašel, i když lékaři k tomu byli skeptičtí. Na druhé straně ovšem předepisovali kouření. Mělo pacienta zklidnit a posílit mu plíce.

Létání se mi moc líbilo, líbilo se mi tak, že jsem ten černý kašel chtěl dostat znova. V kraji mělo letectví dlouhou tradici, která sahala do roku 1910. Nevím, jestli si pardubický inženýr Jan Kašpar taky léčil černý kašel, ale jako první v Čechách vzletl se svým strojem do vzduchu a půl minuty svištěl těsně nad zemí. Dopadl o neslýchaných pět set metrů dál.

V Hronově žili tatínkovi rodiče. Babička Julie měla textilní krámek na hlavní ulici poblíž rodného domku Aloise Jiráska. Dědeček Antonín se narodil v nedaleké vesnici Žabokrký. Byl malířem pokojů a tradovalo se, že jednou vymaloval celý kostel. Byl to dobrý kšeft, jenom kvůli němu musel přestoupit na jinou víru.

Táta vystudoval učitelský ústav v Hradci Králové, ale skončil u filmu, a tak jsem se po válce stal filmovou hvězdou. Svou největší roli jsem dostal, když mi byly tři roky. Hrál jsem syna Nikoly Šuhaje, rebela z Koločavy na Podkarpatské Rusi. Byl jsem oblečený jako bača a malebně stál na louce. Pak přenesli kameru do nuzné chýše, a tam mě vyslychal četník a na helmě měl ptačí péro. Nabízel mi bonbóny a vyptával se, kde je můj táta Šuhaj. Bonbóny jsem si vzal, ale tátu Šuhaje jsem nepráskl, protože jsem opravdu nevěděl, kde je. Táta tatínek stál u kamery a dělal na mě posunky. To jsem

ještě netušil, že tahle scéna je předznamenáním osudu, že přesně tohle jednou nastane, že táta opravdu někam zmizí jako Šuhaj a já nebudu vědět kam.

Maminka mě brala do Nýčových domků, což byl ráj barrandovských filmařů v Jizerských horách, a tam mě učila lyžovat. Když už jsem měl v malíčku pluzení a začínal sekát kristiánky, posílala mě na svahy jen v trenýrkách, protože věřila na zázračné účinky slunečních paprsků.

Tou dobou jsem se taky učil anglicky v anglické školce, kde nám promítali úžasný film. Byl to kreslený muzikál od Walta Disneyho *Sněhurka a sedm trpaslíků*. Potom jsme z něj zpívali písničky, protože paní učitelka věřila, že zpíváním se cizí jazyky učí nejrychleji.

Netrvalo dlouho, přišel únor 1948 a k moci se dostali komunisti. Z nádherné Sněhurky se přes noc stala americká imperialistka, která vykořisťovala sedm proletářů zakrnělých v důsledku kapitalistické bídy, ale já jsem zpíval dál.

Táta mě naučil zakázanou píseň o jugoslávském prezidentu Titovi a chtěl, abych na Václavském náměstí zpíval, jaký je maršál Tito génius a že velí slavné armádě. Kráčel jsem po Václaváku a zpíval, ale bylo mi divné, jak na mé představení lidé reagují. Jindy jsem míval se svým zpěvem úspěch, ale ten den se přede mnou dav rozestupoval, chodci přede mnou uskakovali a obraceli se jinam a zjevně se mnou nechtěli mít nic společného. Tatínek kráčel dvacet metrů za mnou a ohromně se bavil pozdvižením, které jsem na chodníku působil. Lidé se ode mě odvraceli, protože měli strach. Sovětský vůdce Stalin, který v Československu nepřímou vládu, se po válce s Titem rozhádal. Každý si představoval cestu k zářné budoucnosti v komunismu trochu jinak a Stalin nakonec Titovi vynadal do krvavých psů.

Tatínek ještě pár měsíců pěstoval podobnou odbojovou činnost a týral tím komunisty, ale pak mu došlo, že by brzy mohli týrat oni jeho někde v uranových dolech, a tak mamince a mně koupil vyhlídkový let nad Prahou. Černý kašel jsem už neměl, ale tatínek asi nikdy nezapomněl, jak se mi to létání nad Hronovem líbilo. A když jsme byli s maminkou v luftě, tatínek vyrazil na Západ. Nějak se mu povedlo překročit dobře hlídané hranice do amerického

sektoru rozděleného Německa. Tam se přihlásil jako uprchlík a jakýsi německý úředník ho tam podrobil výslechu. Ptal se tatínka na všechno možné i nemožné. Například chtěl vědět, jakého je náboženství.

„Československého,“ řekl táta.

„Ne, to nejde, to je národnost,“ oponoval mu úředník.

„A náboženství to je taky,“ trval na svém táta. „Založil ho mistr Jan Hus, kterého jste vy upálili.“

Toho se německý úředník zalekl. O Husovi asi něco slyšel, ale nevěděl, do kterého století si ho zařadit a jestli ho náhodou neupálili třeba esesáci za druhé světové války, a tak raději vzal kulaté razítko, oštemploval tátovy papíry a propustil ho z kanceláře.

Táta byl na svobodě, a já ho pak neviděl patnáct let.

DEVĚT TUN ZLATA

Když nás tatínek na podzim roku 1949 opustil, chodil jsem v Praze na Vinohradech do první třídy. Ve stejné škole v Perunově ulici začínal v roce 1901 novinář Ferdinand Peroutka a po únoru 1948 tam skončila řada profesorů, které komunisti vyhodili z vysokých škol.

V Perunce jsem ale dlouho nevydržel. Maminka si musela najít práci a všechno to nezvládala, a tak pro mě našla místo v dětském domově v Jílovém u Prahy. Patřil československé církvi a nás malých husitů tam bylo kolem pětadvaceti.

Máma z toho byla pryč víc než já. Když ten první den v Jílovém odjížděla zpátky do Prahy, hrál jsem si už s ostatními dětmi. Děti si pamatují, když na ně lidi nejsou hodní, a já si nepamatuju, že by se ke mně v Jílovém někdo někdy choval špatně.

Tu první noc pro mě nebyla v pokoji u kluků volná postel, a tak jsem ji strávil u holek. Bylo jich na mě deset a jedna z nich byla starší. Když se převlékala do noční košile, pár holek před ní drželo deku jako oponu, abych prý neviděl, jak dospívá. To mě ale zrovna zajímalo, jenže než jsem se za tu oponu podíval, tak na mě skočily dvě malé holčičky, jedna si mi sedla na břicho, druhá

na prsa a všelijak po mně rajtovaly jako najtměrky. Byl to zvláštní pocit, nikdo na mě předtím takhle neskákal, nikdo se přede mnou tak záhadně nepřevlékal. Tahle legrační hra však skončila, když mě dali spát s kluky.

Dětský domov v Jílovém měl hezkou zahradu, kde jsme si hráli na cirkus. Naše hra jako skutečný cirkus taky vypadala. Větve stromů se staly hrazdami, na kterých jsme se točili. Žonglovali jsme s jablky, chodili po rukou dolů ze schodů a z kotrmelců se časem stala salta. Předháněli jsme se v tom, kdo je nejodvážnější. Uznávali jsme jenom toho, kdo dokázal proběhnout klubkem rozběsněných vos, otočit se a udělat to znova a znova...

Občas to někdo přehnal. Vzpomínám si, jak tam jednou jeden kluk honil druhého s lopatou a řval: „Já ti tu hlavu urazím!“ Nejspíš to myslel vážně, ale s lopatou se špatně běhá, a tak toho druhého nikdy nechytil a zadýchal se tak, že se nakonec oba usmířili.

Do školy jsme chodili na náměstí do středověké budovy, které se říkalo Dům mince. Postavili ji už za vlády Karla IV. a řídili z ní těžbu zlata a vybírali daně. Tehdy bylo Jílové městem zlatokopů, protože zlato mělo nad lidmi stejnou moc, jakou má i nyní. Jakmile se rozkřikne, že je někde zlato, tak to s lidmi zamává. Například v San Franciscu žilo v roce 1846 jen dvě stě lidí, ale jakmile objevili zlato, skoro přes noc se tam nahrnulo padesát tisíc snílků. Proto se tomu říká Gold Rush, neboli zlatý úprk, ovšem do češtiny se to překládá jako zlatá horečka, což není úplně přesné, ale je to daleko výstižnější.

V Jílovém po objevení zlata vykopali během dvaceti let nějakých pět set dolů, každý tam hledal zlatou žílu. Kolem roku 1350 povýšil Karel IV. Jílové na královské zlatohorní město, a tím pádem si Jílové mohli na své pečeti dát erbovní znamení českého krále – rozhněvaného lva vztyčeného na zadní a bičujícího vzduch dvěma ocasey. Jílovské zlato nechal Otec vlasti vozit do pražské mincovny, kde z něj razili dukáty.

Zlato se v Jílovém těžilo až do roku 1968 a pak někdo spočítal, že se ho tam za celá ta staletí vytěžilo devět tun. Jen pro srovnání: největší rezervy amerického zlata byly ve Fort Knoxu za druhé světové války a vážily dvacet tun.

POHYBLIVÝ SVÁTEK

28. června 1952 jsem dostal v jílovské škole vysvědčení. Byl jsem na ně hrdý, byly na něm zase samé bíče. Ten den jsem měl taky svátek a ještě k tomu jsem věděl, že se do školy na náměstí už nikdy nevrátím. Na Lubomíra se s námi totiž v dětském domově rozloučili, protože komunisti tehdy zabírali církevní pozemky a do naší budovy se zahradou se chystali nastěhovat stařečky a stařenky.

Od vychovatelů jsem dostal Bibli s věnováním. Napsali mi tam, abych na ně nezapomněl, a popřáli mi šťastnou cestu do života. A já taky na Jílové nikdy nezapomněl, i když mi trvalo dvaatřicet let, než jsem se tam vrátil na návštěvu. Z dětského domova byl stále ještě domov důchodců. V Domě mince sídlilo hornické muzeum. Na československé faře jsem poseděl s farářem Lubomírem. Pili jsme jeho skvělé mešní víno, které nás povzneslo tak, že jsme vyhlásili Turné tří řek. To odpoledne jsme se vykoupli v Sázavě, Vltavě i Berounce. Příští den jsme si koupili noviny a hlavní titulek na první straně hlásal: České řeky zatím nekoupatelné. Nic nás však ani nesvědilo.

V Jílovém jsem pak zase dvacet let nebyl, a když jsem se tam vrátil podruhé, tak mi na faře stejný farář nabízel stejně skvělé víno. Tentokrát už byly všechny tři řeky opět koupatelné, ale koupat se nám už nechtělo.

ČERNÝ PASAŽÉR

Z Jílového vedla moje šťastná cesta do života v roce 1952 do dětského domova v Kostelci nad Černými lesy. Tam to bylo jiné, tam se mi nelíbilo, odtamtud jsem utíkal domů.

Musel jsem vystihnout okamžik, kdy na místním náměstí vylezl řidič před autobus a zapálil si cigaretu. Pak stačilo proklouznout dveřmi a skrčit se na zadním sedadle.

Když během půl roku přijel tenhle černý pasažér do Prahy popáté, maminka rozhodla, že už doma zůstanu.

Vrátil jsem se do Perunki. Moji spolužáci zestárlí o tři roky. Táhlo nám na desátý rok, nosili jsme cvičky, červené trenýrky a trička,

a ještě se nedalo říct, co z nás všech bude, i když u některých holek jsme to už tušili.

Ale nikdo ještě nevěděl, že se Helenka Štvánová bude líbit pianistovi Rudolfu Roklovi a že z Jany Bokové vyroste nejen krasavice, ale i výborná filmařka, která bude točit pěkné dokumenty pro BBC a pak mě jednou potká v Londýně, ale to už bude zblázněná do španělských rytmů, a že pak brzy vyjede za cikány do Jerezu a natočí film o flamenku, než skončí uhranutá tangem v Argentině.

NA DOBRÉ STOPĚ

Po tatínkovi zbyla doma spousta zajímavých věcí jako filmové scénáře, gramofonové desky a operní libreta, ale taky tropická helma, několik klobouků, krátké skautské kalhoty a ukulele.

Když jsem se pak hrabal ve filmových scénářích, našel jsem tam i tatínkův scénář o skautech. Námět napsal společně s Jaroslavem Novákem, dlouhodobým vůdcem a zakladatelem Pětky, neboli pátého oddílu vodních skautů. Původně film nazvali Černá rokle, protože hlavní zápletka se v té rokli odehrává, ale na Barrandově se tenhle titul nelíbil, tak scénáristi své dílo přejmenovali a v létě roku 1947 se začal na Sečské přehradě v Železných horách točit film *Na dobré stopě*.

To léto bylo takové vedro, že ani v přehradě nebylo dost vody. Jaroslav Novák, kterému skauti říkali Braťka, tam z Prahy přivezl celou svou Pětku, kterou založil už v roce 1913. Skautů bylo na natáčení jak smetí, každý den snědli dva tisíce brambor.

Braťka sám by býval stál za dokumentární film. Ve dvacátých a třicátých letech měl se svým oddílem plachetnici a plavili se po Jadranu. Jeho skautíci měli bílé čepičky jako opravdoví námořníci a Braťka snil o tom, že obepluje celý svět. Začal na tu cestu šetřit, ale trvalo mu to moc dlouho. Když dal konečně dohromady dost peněz, přišla druhá světová válka, takže od dalmatských břehů k Jižnímu kříži nikdy neodplul. Po válce Braťka šetřil zase, ale jen co sehnal dostačující finance, udělali komunisti převrat. Se svou plachetnicí už nikdy nikam nevyrazil. Když táta odešel, chodil jsem k Braťkovi

a k jeho ženě Vlastě na Spořilov a on mi sliboval, že jen co trochu povyrostu, vezme mě do své slavné Pětky.

Film *Na dobré stopě* stihl podivný osud. Komunistům se skauti do ideologie nehodili, protože měli kořeny v Americe a vychovávali kluky k odvaze a čestnosti, přesto film úplně nezakázali. Jenom rozhodli, že se nebude uvádět v centru Prahy. V prosinci roku 1948 se však film podle tatínkova scénáře hrál na pražských předměstích a na venkově. My s maminkou jsme se na něj jeli podívat do Kbel a bylo tam skoro vyprodáno. Dnes by se řeklo, že ten částečný zákaz byla skvělá marketingová strategie, protože okamžitě spustil šeptandu, a nakonec přišlo *Na dobrou stopu* jeden a půl miliónu diváků, načež ho komunisti zakázali úplně.

A BUDE POKOJ

Koncem čtyřicátých let začal třídní boj naostro. Nejdřív komunisti popravili vojáky, potom Miladu Horákovou a jiné odpůrce komunismu, a nakonec pověsili i své soudruhy Slánského a Clementise. Jejich rozsudky prezident Gottwald podepsal ze strachu před Stalinem. V březnu 1953 zemřel Stalin, Gottwald mu jel do Moskvy na pohřeb a už se taky nevrátil. Zmizeli ze světa během pěti dní, ale komunistický režim to už neohrozilo.

Lidé žili ve strachu. Maminku povolávali estébáci pravidelně k výslechu. Chodila za nimi do Sobotecké ulice nedaleko našeho domu a tajní se jí ptali, kde táta je a co dělá. Maminka to nevěděla, ale estébáci to věděli moc dobře. Věděli, že táta pracuje jako produkční šéf československého vysílání rádia Svobodná Evropa a že je v Mnichově už od roku 1951, od samého vzniku této stanice, která je strašně štvála.

Když se někdo, kdo to ví, ptá někoho na něco, co ten dotyčný neví, je to klasická kafkárna. Estébákům při vyslýchání maminky o žádné informace nešlo, byli naštvaní a nutili ji, aby se s tátinkem na dálku rozvedla, že bude pokoj. Maminka se nakonec rozvedla, ale pokoj stejně nikdy nebyl. Když se to hodilo, tak nám toho tátu vždycky někdo připomněl.

Maminka pocházela z početné rodiny. Narodila se ve Vídni a vyrůstala v jižních Čechách. V Praze vystudovala zdravotní školu a hned vyrazila do světa. Nejdřív byla zdravotní sestrou v Tatranské kotlině, a když posílali české zdravotníky na Podkarpatskou Rus, odjela do Mukačeva. Potom se vrátila do Prahy a pracovala Na Bulovce na operačním sále u profesora Levita. Pak jsem se jí narodil já a zůstala se mnou doma. Když nás tatínek opustil, zase se vrátila do nemocnice. Ze začátku její plat na nás na oba nestačil a nevím, jak to později dělala, že jsme to finančně vydrželi, když jsem utekl z Kostelce nad Černými lesy. Pokud jí zbyly nějaké peníze po tátovi, tak ji o ně v roce 1953 připravila měnová reforma.

Je toho hodně, co nevím, ale jednu věc vím bezpečně. Byl jsem šťastný, že jsem zpátky na Vinohradech, kde bylo všechno po ruce. Z našeho domu ve Slezské ulici jsem to měl jeden blok do školy a dva bloky na hřiště. Tam jsme hráli fotbal od jara do podzimu a v zimě jsme hřiště polili vodou a bruslili na něm.

MŮŽE FIDLAT

Když byl ještě tatínek s námi, tak se rodiče rozhodli zjistit, jestli mám hudební sluch. Vzali mě k nějakému učiteli hudby a ten na mě podivně skřehotal. Vydával dlouhé a krátké tóny, podobalo se to morseovce, a já po něm ten telegram opakoval. Když jsme skončili, pokýval pan učitel hlavou: „Sluch má, může fidlat.“

Dostal jsem dětské housle, ovšem brzy bylo jasné, že ze mne žádný Paganini nebude. V dětských domovech mě nikdo do houslí nenutil, ale když jsem se vrátil z Kostelce nad Černými lesy domů, tak maminka staré skřípky zase vytáhla. Já na ně opět nějakou dobu vrzal a zase to nikam nevedlo. Tajně jsem snil o ukulele, které bylo zamčené ve skříni, protože táta toho na mě taky nikdy moc nenabrnkal. Měl ho tam spíš jako talisman, který jsem samozřejmě respektoval taky. Co kdyby se táta najednou vrátil?

Maminka moje hudební vzdělání nikdy nevzdala. Každou sobotu odpoledne mě posílala do Smetanova divadla nedaleko Muzea na operu. Měla tam známou, která mě tam pouštěla zadarmo. A tam

jsem se hudby chytil. Chodil jsem domů z oper tak napumpovaný, že jsem si v tatínkových papírech hledal jejich libreta a přezpíval si árie. Jakmile jsem je uměl, tak jsem je sjížděl plným hlasem. Například jsem si dvouhlasně zpíval árii Jeníka a Mařenky z *Prodané nevěsty*. Sousedí si museli myslet, že si v našem baráku Národní divadlo otevřelo zkušebnu.

Ještě víc než opera mě lákal cirkus, jak jsem ho poznal v Jílovém. Jednoho dne jsem proklouzl do Varieté U Nováků ve Vodičkově ulici. Líтали tam artisti na hrazdách a já pochopil, že když vykřiknou „Hap!“, tak předvedou něco nebezpečného, že půjde o život, že se rozhoupaná dívka pustí jednoho páru rukou a přeletí pod stropem do jiných rukou na druhou hrazdu. Nešlo mi do hlavy, jak to mají vypočítané, že jim to tak vychází, že jim ta holka nespadne, ale snil jsem si o tom, že jednoho dne budu tu krásnou a odvážnou dívku chytat já.

Maminka to nějak pochopila a nechala do pantů dveří v našem bytě našroubovat visací hrazdu, aby mi udělala radost. Pak už mně chyběla jen ta holka.

RVAČKA

Každý český kluk chce hrát jeden ze dvou národních sportů, buď kopanou, nebo hokej. Toužil jsem po tom i já, ale netušil jsem, že mně změní život právě fotbal.

Na podzim roku 1954 jsem na tom našem hřišti za vinohradským pivovarem čtval do míče jako vždycky a v rohu tam dva kluci hráli šachy. Právě jsem nabíral míč z voleje, ale nesedl mi na nárt, svezl se na šajtli a já ho napálil tak nešťastně, že těm klukům projel šachovnicí a všechno jim tam rozboural. Oba kluci vyskočili a hnali se ke mně. Úplně zuřili, což jsem absolutně nechápal: o co jim jde? Proč se chtějí prát? Copak jim ta jejich pitomá hra stojí za rvačku? Než jsem si to stačil rozmyslet, oba šachisté se na mě vrhli, a v ten moment mi došlo, že na té hře opravdu musí něco být. Proto jsem se šachy naučil a okamžitě jsem pochopil, proč jsem je tak rozzuřil.

Později jsem o té náhodě často přemýšlel: co by se mnou asi bylo, kdo by se ze mě asi stal, kdybych tu mičudu kopnul o metr dál?

O různých mistrech světa se traduje, že se šachy naučili hrát od maminky nebo od tatínka. Seděli na židli, někdy jim nožičky ještě ani nedosáhly na zem, tak jimi jen tak klímali a koukali na rodiče, jak hrají šachy. A brzy to od nich sami od sebe odkoukali. Takhle se naučil šachy ve svých čtyřech letech José Raúl Capablanca. Tenhle kubánský mistr světa později vyprávěl, že jeho tatínek byl poručíkem u španělské jezdecké divize v Havaně a že to byl dobrý voják, ale mizerný šachista. Jednoho parného odpoledne se malý José Raúl nudil, a tak se vydal za tátou. Viděl ho už ode dveří, jak sedí nad stolem uprostřed místnosti, drží si hlavu v dlaních a soustředěně zírá před sebe. Proti němu seděl jiný důstojník v úplně stejné pozici. Nic neříkali a vůbec se na sebe nepodívali. Zdálo se, že oba hluboce přemýšlí, ale o čem? Malý Capablanca popošel blíž ke stolu a poprvé v životě spatřil šachovnici. A po dalších dvou partiích už chápal, jak se všechny figurky pohybují.

„I když mi byly teprve čtyři roky, dokázal jsem ocenit, že šachová hra se může podobat válečné bitvě – kde jeden útočí a druhý se brání,“ popsal ten moment Capablanca ve svých osmadvaceti letech.

Mně bylo jedenáct, když ze mě jeden zkažený volej udělal šachistu. Většina hráčů z naší válečné generace začala hrát šachy v šesti letech, tak bylo co dohánět. V knihách jsem se dočetl, že se někteří mistři naučili hrát ještě později než já, ale pokud vím, nikdo se k šachům nedostal skrz rvačku.

Koupil jsem si laciné šachové figurky s vyztuženou papírovou šachovnicí. Mám ji dodnes. Na kraji je díra, jako by se tam nějaká malá myška chtěla prokousat do středu, kde se ten opravdový šachový život většinou odehrává.

Jen co jsem se naučil tahat figurkami, tak jsem chtěl neustále šachy hrát. Je to vášně, které podlehnou všichni začátečníci. Já jsem tehdy dokonce hrával sám se sebou, když jsem neměl protivníky. Sehrál jsem takhle celou Šachovou olympiádu. Nebudete tomu věřit, ale vyhrálo ji Československo.

Až mnohem později jsem zjistil, že jsem v tom šachovém solitérství nebyl sám. Američan Bobby Fischer takhle hrával sám se

ROZEHRANÝ ŽIVOT

LUBOMÍR KAVÁLEK
JAN NOVÁK

Odpovědný redaktor Petr Onufer.
Jazyková redakce Lenka Sobotová.
Korektury Ludmila Böhmová a Šárka Dohnalová.
Obálku navrhl Tomáš Cikán.
Grafická úprava a sazba Karel Koutský.
Technický redaktor Milan Dorazil.
Vydalo nakladatelství Argo,
Milíčova 13, 130 00 Praha 3,
argo@argo.cz, www.argo.cz,
roku 2023 jako svou 5210. publikaci.
Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.
První vydání.

ISBN 978-80-257-4107-8

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS
sklad: KOSMAS s. r. o., Za Halami 877, 252 62 Horoměřice
tel: 226 519 383
e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v internetovém
knihkupectví www.kosmas.cz